EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 16.7.2008
KOM(2008) 465 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI

Europos pramoninės nuosavybės teisių strategija

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI

Europos pramoninės nuosavybės teisių strategija

1. ĮVADAS

Intelektinės nuosavybės teisėje nustatyta nematerialiojo turto apsauga. Pavyzdžiui, pardavus pagamintą produktą, pats produktas tampa pirkėjo nuosavybe. Tačiau intelektinės nuosavybės teisės suteikia galimybę, kad su juo susiję nematerialieji elementai liktų produktų kūrėjo ar išradėjo nuosavybė. Tokie nematerialieji elementai, be kita ko, yra idėja ar išradimas, susiję su produktu, pavadinimu ar skiriamuoju ženklu. Tradiciškai gali būti skiriamos dvi pagrindinės intelektinės nuosavybės kategorijos: pramoninė nuosavybė ir autorių teisės. Šis komunikatas skirtas **pramoninės nuosavybės teisėms**[1].

Geriausiai žinomos pramoninės nuosavybės teisės – patentai ir prekių ženklai. Patentai – ribotos trukmės išskirtinė teisė, suteikiama išradėjui už techninės išradimo informacijos atskleidimą. O teisei, susijusiai su prekių ženklais, rodančiais prekių ir paslaugų kilmę, nenustatyta maksimali trukmė, jei šie ženklai toliau naudojami prekyboje. Tačiau abi tos teisės gali galioti tik tuomet, jei mokami specialūs mokesčiai. Pramoninės nuosavybės teisės yra įvairios ir aprėpia mažiau žinomas teises, pavyzdžiui, pramoninio dizaino, geografinių nuorodų ir augalų veislių teisinę apsaugą. Tačiau visoms šioms teisėms būdinga tai, kad jų turėtojai gali užkirsti kelią neleistinam galimos komercinės vertės nematerialiojo turto – nesvarbu, ar tai yra novatoriško produkto ar proceso idėja, ar kilmės nuoroda vartotojui – naudojimui.

Europai reikia stiprių pramoninės nuosavybės teisių, kad būtų apsaugotos inovacijos ir ji išliktų konkurencinga pasaulio žinių ekonomikoje. ES egzistuoja daugelio registruotų pramoninės nuosavybės teisių apsauga Bendrijos lygmeniu. Tačiau kol nėra susitarimo dėl Bendrijos patento, įmonės neturi tokios galimybės patentų srityje. Siekdama užpildyti šią spragą, Komisija 2007 m. balandžio mėn. paskelbė komunikatą[2] siekdama iš naujo pagyvinti europinės patentų sistemos debatus ir nustatyti tolesnius veiksmus dėl Bendrijos patento ir patobulintos patentų jurisdikcijos ES. Komisija mano, kad pažanga šioje srityje yra gyvybiškai svarbi, ir dar kartą patvirtina savo ketinimą susitarimo dėl šių pasiūlymų siekti pirmiausia.

Praėjusiais metais paskelbtas komunikatas buvo varomoji jėga, paskatinusi spręsti neišspręstus Bendrijos teisės aktų leidybos klausimus patentų srityje. Kadangi su patentais susijusių sprendimų paieškos procesas jau įsibėgėja, šiame komunikate kalbama apie horizontalios ir integruotos strategijos, kuri aprėptų visą pramoninės nuosavybės teisių spektrą, sukūrimą. Komunikate neketinama diskutuoti apie santykinę formalių pramoninės nuosavybės teisių ir alternatyvių verslo modelių, kaip antai atvirojo kodo programinės įrangos ar prekybos paslapčių, naudą, bet susitelkiama ties pačiomis pramoninės nuosavybės teisėmis.

---

1 Apie autorių teises Komisija paskelbė žaliąją knygą „Autorių teisės žinių ekonomikoje“, COM(2008) 466 galutinis.

2 „Europos patentų sistemos stiprinimas“, COM(2007) 165 galutinis.

Komunikate analizuojamos esamos iniciatyvos siekiant pasiūlyti veiksmus, kad sistema veiktų optimaliai ir atlaikytų iššūkius, su kuriais Europa susidurs ateityje.

2. IŠŠŪKIAI

Strateginėje atnaujintos Lisabonos strategijos ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui ataskaitoje Komisija nustatė, kad investavimas į žinias ir inovacijas yra viena iš keturių prioritetinių sričių, į kurias turėtų būti nukreipti veiksmai 2008–2010 m.[3]. Intelektinės nuosavybės apsauga – pagrindinė inovacijų, investicijų į MTP skatinimą ir žinių perkėlimo iš laboratorijos į rinką sąlyga. Aiški intelektinės nuosavybės teisių tvarka – esminė bendrosios rinkos sąlyga; ji taip pat būtina, kad „penktoji laisvė“, t. y. laisvas žinių judėjimas, taptų tikrove. Tai taip pat galėtų prisidėti prie platesnės strateginės sprendimų, kurie padėtų spręsti vis svarbesnius pasaulinius klausimus (pavyzdžiui, klimato kaitos, pasaulio gyventojų senėjimo ir galimos energetikos krizės), paieškos.

2.1. Ekonominė ir socialinė pramoninės nuosavybės teisių nauda

Nuosavybė – materialioji arba nematerialioji – yra labai svarbi rinkos ekonomikos veikimui. Pramoninės nuosavybės teisės, kaip antai patentai, dizainas ir augalų veislių teisinė apsauga, yra paskata teikti naujus išradimus ir kitas inovacijas, suteikiant riboto laikotarpio išimtinę teisę. Dėl tokių pramoninės nuosavybės teisių nauji rinkos dalyviai lengviau patenka į rinką, nes jomis pritraukiamas rizikos kapitalas, o senesni rinkos dalyviai gali licencijuoti savo produkciją. Teisės į prekių ženklus labai svarbios neiškreiptos konkurencijos sistemoje, nes jomis klientams suteikiama galimybė skirti įmonių prekes ir paslaugas. Prekių ženklai yra labai veiksminga komunikacijos priemonė. Viena vertus, jie veikia kaip informacijos ir reklamos priemonė, kita vertus – kaip simbolis, formuojantis ir atspindintis verslumo gebėjimus ir įmonės įvaizdį. Be konkurenciją sudarančių kopijų gamintojas gali išplėsti savo rinkos dalį, padidinti pelno maržą ir formuoti klientų lojalumą.

Skleidžiant žinias patentinių teisių naudą pajunta ne tik teisių turėtojas. Nors konkuruojančios bendrovės gali netekti rinkos dalies dėl konkurento patento, jos naudos gautų iš naujų technologinių galimybių dėl paskelbtų išradimų, sumažėtų poreikis naudoti apgrąžos inžineriją (angl. *reverse-engineering*). Dėl to gali susidaryti uždaras inovacijų ratas, kuris laikui bėgant atsvertų pradinį aukštų kainų poveikį per išimtinumo rinkoje laikotarpį. Todėl pramoninė nuosavybė gali turėti teigiamą poveikį konkurencijai, jei kartu būtų taikomos griežtos konkurencijos taisyklės, užkertančios kelią piktnaudžiavimui teisėmis.

Konkurenciją skatinančio pramoninės nuosavybės poveikio pavyzdys yra technologiniai patentų susivienijimai[4], sumažinant sandorio išlaidas ir nustatant kaupiamųjų autorinių atlyginimų ribas. Sukūrus susivienijimą, įgyjama galimybė vienu metu licencijuoti susivienijimui priklausančias technologijas. Tais atvejais, kai licencijų gavėjai gauna nuolatines paslaugas, susijusias su licencijuotos technologijos naudojimu, bendras licencijavimas ir aptarnavimas gali padėti dar labiau sumažinti išlaidas.

---

[3] „Strateginė atnaujintos Lisabonos strategijos ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui ataskaita. Naujo ciklo pradžia (2008–2010 m.). Pokyčių tempo palaikymas“, COM(2007) 803 galutinis, I DALIS.

[4] Komisijos pranešimas „EB sutarties 81 straipsnio taikymo technologijų perdavimo susitarimams gairės“, OL C 101, 2004 4 27, p. 2.

Nepaisant tokios naudos, neapsiribojama tik pačiomis pramoninės nuosavybės teisėmis. Reikia apsvarstyti kompromisą tarp išimtinės teisės siūlymo ir naujų produktų ir procesų sklaidos, siekiant, kad pramoninės nuosavybės teisės ir ateityje duotų ekonominės ir socialinės naudos.

2.2. Kintanti inovacijų aplinka

Pasaulio žinių ekonomikoje padidėjo inovacijų, kaip konkurencinio pranašumo varomosios jėgos, svarba. ES versle siekiant išlaikyti konkurencingumą nebegalima pasikliauti tik kainomis. Tokioje aplinkoje pramoninės nuosavybės teisių licencijavimui tampant vis svarbesniam, mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ) ir viešosios mokslinių tyrimų organizacijos (VMTO), įskaitant universitetus, atlieka vis svarbesnį vaidmenį. Komisija dar labiau pabrėžė MVĮ vaidmenį 2008–2010 m. Lisabonos cikle, o Europos smulkiojo verslo akte[5] pasiūlė naujų priemonių. Be to, žinių perdavimo tarp VMTO ir privačiojo sektoriaus, didinant Europos konkurencingumą, svarba neseniai dar kartą patvirtinta Komisijos rekomendacijoje valstybėms narėms. Rekomendacijoje pateikiamas viešųjų mokslinių tyrimų organizacijų intelektinės nuosavybės valdymo žinių praktikos kodeksas[6] ir raginimas kurti Europos žinių perdavimo sistemą[7]. Rekomendacija padės sukurti vienodesnes sąlygas ir palengvinti žinių perdavimą į kitas valstybes nares. Sąlygas taip pat galima pagerinti suderinus moksliniams tyrimams taikomų patentų pažeidimo išimčių apibrėžimą ir taikymą[8]. Be to, kadangi daugelis VMTO tampa verslesnės, pvz., vykdydamos licencijavimo veiklą ar kurdamos naujų aukštųjų technologijų įmones (angl. *spin-offs*), jų poreikiai vis labiau panašėja į MVĮ. Todėl daugelis komunikate nurodytų MVĮ skirtų priemonių gali būti naudingos ir mokslinių tyrimų institutams.

Kaip esminei intelektinio turto valdymo daliai, pramoninės nuosavybės teisėms teikiama vis didesnė reikšmė visoje bendrovės verslo strategijoje. Pastaraisiais metais labai išaugo patentų, prekių ženklų ir kitų registruotų teisių paklausa. Tačiau tebėra svarbūs ir kiti informacijos apsaugos būdai, pvz., prekybos paslaptys, kaip ir parengiamojo laikotarpio pranašumas prieš konkurentus. Be to, IKT sektoriuje atvirojo kodo programinės įrangos verslo modeliai dabar egzistuoja kartu su patentuotais modeliais. Praėjusiais metais atliktoje Europos bendrovių vadovų apklausoje 53 % atsakiusiųjų teigė, kad intelektinės nuosavybės teisių naudojimas bus labai svarbus arba kritiškai svarbus jų verslo modeliams per ateinančius dvejus metus, palyginti su 35 % atsakiusiųjų, kuriems tai buvo svarbu jau apklausos metu[9]. Tačiau didėjanti intelektinio turto svarba kuriant vertę dar nėra tinkamai įvertinta, nes bendrovių ataskaitose toks turtas dar nėra traktuojamas standartizuotai, ir tai gali trukdyti įmonėms gauti finansavimą. Tokią padėtį galėtų pataisyti tarptautinė nematerialiojo turto ataskaitų sistemos raida ateityje.

---

5 „Visų pirma galvokime apie mažuosius“ Europos iniciatyva „Small Business Act“, COM(2008) 394 galutinis.

6 Komisijos rekomendacija dėl intelektinės nuosavybės valdymo žinių perdavimo veikloje ir universitetų bei kitų viešųjų mokslinių tyrimų organizacijų praktikos kodekso, C(2008) 1329.

7 „Visoje Europoje tobulinti žinių perdavimą tarp mokslinių tyrimų institutų ir pramonės įmonių. Už atviras naujoves“, COM(2007) 182 galutinis.

8 Moksliniams tyrimams taikoma patento pažeidimo išimtimi sudaromos sąlygos mokslininkams naudoti patentuotą techniką eksperimentiniais ar privačiais ir nekomerciniais tikslais. Jos taikymas ES valstybėse narėse dabar vertinamas visapusiškoje studijoje, žr. http://www.eutechnologytransfer.eu/deliverables/experimental_use_exemption.pdf.

9 „Žinių vertė. Europos įmonės ir intelektinės nuosavybės iššūkiai“ (angl. *The value of knowledge: European firms and the intellectual property challenge*), 2007 m. „Economist“ informacijos skyriaus baltoji knyga, kurią paskelbė „Economist“.

2.3. Europos pramoninės nuosavybės teisių strategija

Dėl pramoninės nuosavybės apsaugos principų tarptautiniu mastu susitarta dar XIX a[10]. XX a. pabaigoje mažiausi standartai nustatyti TRIPS susitarime[11]. XXI a. pramoninės nuosavybės teisių strategijoje turi būti užtikrintas Europos atsakas į pasaulio žinių ekonomikos iššūkius. Intelektinės nuosavybės sistema ir toliau turėtų veikti kaip inovacijų katalizatorius ir prisidėti prie bendrosios Lisabonos strategijos. Komisija nustatė kriterijus tam pasiekti: tokia sistema turėtų būti **aukštos kokybės** – griežti nagrinėjimo standartai; **įperkama** – kainos ir kokybės bei teisinio tikrumo pusiausvyra; **nuosekli** – vienodas įstatymų aiškinimas ir suvienodintas teismo procesas; ir **proporcinga** – atlygio už vertingą intelektinį kūrinį ir sklandaus idėjų ir inovacijų judėjimo užtikrinimo pusiausvyra[12].

Nors teisinė daugelio pramoninės nuosavybės teisių sistema jau egzistuoja ES lygmeniu, patentų srityje padėtis labai skiriasi. Akivaizdu, kad įperkamumas, nuoseklumas bei atlygio išradėjams ir idėjų judėjimo pusiausvyra gerokai pagerėtų patvirtinus Bendrijos patentą ir ES masto patentų jurisdikciją.

Šiame komunikate bendrais bruožais nusakomi su aukštos kokybės pramoninės nuosavybės teisių sistema susiję veiksmai, kad Europa, reaguodama į ekonominės globalizacijos iššūkius, galėtų pasinaudoti savo potencialu. Strategija papildo Komunikatą dėl patentų sistemos Europoje[13], bet yra platesnės aprėpties ir horizontaliai aprėpia pramoninės nuosavybės teises. Aukštos kokybės teisės yra esminis visų sistemos aspektų – paramos įmonėms, įskaitant MVĮ, žinių perdavimo palengvinimo ir veiksmingo teisių vykdymo užtikrinimo kovojant su klastojimu ir piratavimu – reikalavimas. Tik turėdama geros kokybės sistemą Europa galės pasinaudoti naujomis pasaulio ekonomikos galimybėmis ir įvykdyti savo įsipareigojimus.

Tokios integruotos sistemos elementai yra vienas nuo kito priklausomi ir vienas kitą stiprinantys, bet nebaigtiniai. Bendrija turi kompetencijos svarbiais politikos aspektais, o Komisija yra visų pirma įsipareigojusi padėti rasti pažangos kelių. Tačiau atsakomybė už sėkmę yra bendra. Todėl turint omenyje Lisabonos darbotvarkę valstybės narės raginamos atsižvelgti į šią strategiją formuojant savo strategijas ir, be kita ko, siekiant supaprastinimo ir geresnio reglamentavimo galimybių. Taip pat kitos suinteresuotosios šalys, kaip antai išradėjai, universitetai, verslo įmonės ir galutiniai naudotojai, atlieka labai svarbų vaidmenį ir turi priimti informacija pagrįstus sprendimus pramoninės nuosavybės teisių valdymo srityje.

3. PRAMONINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ KOKYBĖ

Aukštos kokybės pramoninės nuosavybės teisių sistemoje turėtų būti siekiama pripažintų tikslų – skatinti inovacijas ir skleisti naujas technologijas bei žinias. Tai yra daugiau nei techninis ir teisinis atskirų teisių nagrinėjimas, kad būtų atsižvelgta į jų ekonominį poveikį. Gerai veikiančiai sistemai labai svarbu aukštos kokybės teisės, kai atlygis yra siūlomas tik už tuos išradimus, kurie atitinka teisinius reikalavimus, kartu su naudotojams palankiomis galimybėmis įmonėms ir visuomenei gauti informaciją apie tokias teises.

---

10 Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo (priimta 1883 m. Paryžiuje, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 1967 m. Stokholme).

11 Su prekyba susiję intelektinės nuosavybės teisių aspektai, žr. http://www.wto.int/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm.

12 „Naujovėms atvira, šiuolaikiška Europa“, COM(2006) 589 galutinis.

13 „Europos patentų sistemos stiprinimas“, COM(2007) 165 galutinis.

3.1. Patentai

Apskritai manoma, kad patentų kokybė Europoje aukšta. Nepaisant to, suinteresuotosios šalys yra susirūpinusios dėl patentų kokybės išlaikymo ir kėlimo Europoje ir išvengti kai kurių kitų patentų biurų trūkumų[14]. Tai kelia susirūpinimą ir Europos Parlamentui[15]. Pavyzdžiui, dėl daugybės iš dalies sutampančių patentų teisių gali susidaryti papildomų kliūčių naujoms technologijoms komercializuoti, o tokių kliūčių jau yra „patentų tankumyne“[16]. Žemos kokybės teisės taip pat gali prisidėti prie problemos, susijusios su „patentų troliais“[17], kurių atsirado JAV teisminėje sistemoje.

Europai, kaip ir visam pasauliui, būdinga tendencija – nuolat augantis patentinių paraiškų skaičius. 2006 m. Europos patentų tarnyboje (EPT) pirmą kartą pateikta daugiau kaip 200 000 patentinių paraiškų per metus, t. y. 5,6 % daugiau[18]. Paraiškų apimtis taip pat didėja – per pastaruosius 20 metų ir apibrėžčių punktų, ir EPT pateiktų paraiškų puslapių skaičius padvigubėjo[19]. Dėl visame pasaulyje išaugusio patentinių paraiškų skaičiaus ir padidėjusio sudėtingumo padaugėjo dar neišnagrinėtų paraiškų[20], o dėl kitų veiksnių, pvz., nenaudojamų patentų, padidėjo neapibrėžtumas rinkoje. Be to, didesnė technikos lygio dalis[21] skelbiama ne Europos kalbomis, pvz., kinų ir korėjiečių kalbomis. Kartu su paraiškomis naujose technologijos srityse tokios tendencijos kelia ypatingų problemų patentų biurams. Taip pat reikia tobulinti bendrovių ir novatorių galimybę gauti informacijos apie patentus.

Labai svarbu, kad patentai būtų suteikiami tik tuomet, kai tikrai padaromas išradimas. Žemos kokybės patentų teisių suteikimas turi neigiamą poveikį ir didina ekonominį ir teisinį neapibrėžtumą. EPT ateityje kels savo darbo krūvio kartelę, o patentų biurai Europoje turėtų bendradarbiauti, pvz., vykdydami abipusę veiklą, kad išlaikytų aukštą teisių kokybę ir neteiktų patentų tokiose srityse, kurios nėra patentuojamos, kaip antai programinė įranga ir verslo metodai. Nagrinėtojai taip pat turėtų neatsilikti nuo naujausios plėtros savo srityje ir nuolat profesionaliai tobulėti. Be to, patentų biurų vaidmuo – tai ir paraiškų atmetimas, kurį reikia tinkamai apskaityti vertinant jų veiklos rodiklius. Svarbų vaidmenį neleidžiant daugėti patentų biurų gaunamų paraiškų, kurios nėra susijusios su tikru išradimu, turėtų atlikti ir suinteresuotosios šalys. Didėjant paklausai, gerinti patentų kokybę skatintų tokios iniciatyvos

---

14 Konsultacijos būsimos Europos patentų politikos klausimais ir viešas tų klausimų nagrinėjimas 2006 m., http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/hearing/preliminary_findings_en.pdf.

15 „Strateginiai Europos patentų sistemos tobulinimo variantai“ (angl. *Policy options for the improvement of the European patent system*) – studija, kurią užsakė Europos Parlamento Mokslo technologijų variantų vertinimo (angl. *Science Technology Options Assessment*, STOA) grupė, paskelbta http://www.europarl.europa.eu/stoa/publications/studies/stoa16_en.pdf.

16 „Patentų tankumynu“ įvardijama galima problema, kai dėl didelio patentų, susijusių su konkrečiu produktu ar technologija, skaičiaus inovacijų diegimas tame sektoriuje lėtėja, nes baiminamasi ginčų dėl sustabdymo ir patentų pažeidimo.

17 „Patentų troliai“ – patentų savininkai, kurie šias teises panaudoja grasindami bendrovėms ieškiniais dėl pažeidimo, kad gautų laikinus teismo uždraudimus ir priverstų trečiąsias šalis mokėti licencijų mokesčius.

18 2006 m. EPT metinė ataskaita, paskelbta http://www.epo.org/about-us/office/annual-reports/2006.htm.

19 „Kas maža – gražu. EPT pateikiamų patentinių paraiškų apimties didėjimo raidos ir pasekmių vertinimas“ (angl. *When small is beautiful: measuring the evolution and consequences of the voluminosity of patent applications at the EPO*), Eugenio Archontopoulos *et al.*, „Information Economics and Policy“, 19 tomas, Nr. 2 (2007 m. birželio mėn.).

20 Visame pasaulyje yra net 10 mln. dar neišnagrinėtų patentų, o EPT nagrinėjimo procedūros laukiančių patentų skaičius 2006 m. buvo 304 100, o 2005 m. jis buvo 285 400.

21 Technikos lygis – informacija, kurią buvo galima viešai gauti iki tam tikros dienos ir kuri svarbi sprendžiant dėl patentinės paraiškos originalumo, taigi ir patento, kuris turėtų būti suteiktas, teisių aprėpties.

kaip patentų peržiūros, kurią atlieka kolegos ekspertai, sistemos ir savanoriški gerosios patirties kodeksai, skirti gaunamų paraiškų standartui pagerinti.

Kai kuriose ES valstybėse narėse esantys naudingieji modeliai yra panašūs į patentus, nes jais turėtojui suteikiama išimtinė teisė į techninį išradimą, bet jų galiojimo laikas trumpesnis nei patentų. Išradimas, kurį apsaugo naudingasis modelis, turi būti naujas, tačiau apskritai reikalaujamas išradybos lygis yra žemesnis nei patento atveju. Naudingieji modeliai ir nacionaliniai patentai, suteikti valstybių narių, kurios neatlieka nuodugnaus išradimo vertinimo – greitesnis apsaugos kelias. Tačiau jie gali būti vertinami kaip žemesnės kokybės teisės nei išnagrinėti patentai, todėl didėja teisinis netikrumas.

Komisija:

- pradės išsamią patentų kokybės studiją, kad išanalizuotų žemos kokybės teisių pavojus, ir ištirtų, kaip jų būtų galima išvengti Europoje,

- išstudijuos galimų problemų, kurias kelia nenaudojami patentai, mastą, įskaitant priežasčių vertinimą ir siūlomus teisės gynimo būdus.

Valstybės narės, išduodančios naudinguosius modelius ir patentus, kuriuose nenagrinėjamas išradimas, raginamos įvertinti, kaip tokiomis teisėmis skatinamos inovacijos.

3.2. Prekių ženklai

Europos gerovė priklauso nuo garsių prekių ženklų[22]. Tam reikia stiprios prekių ženklų apsaugos, kuri būtų veiksminga netinkamo licencijavimo, nenaudojimo, nesąžiningo naudojimo arba pažeidimų atžvilgiu.

Registracijos procesams, įskaitant prekių ženklų nagrinėjimą, turėtų būti taikomi griežti kokybės standartai, kad visų pirma būtų užtikrinta, jog iš to atsirandančiai registracijai būtų taikoma galiojimo prezumpcija, atitinkanti klientų lūkesčius. Procesai turi būti skaidrūs, patikimi, nuoseklūs ir įperkami verslui. ES lygmeniu Vidaus rinkos derinimo tarnyba (VRDT) parengė naudotojų pasitenkinimo tyrimą. Iš 2007 m. rezultatų matyti, kad bendrasis atstovų ir savininkų pasitenkinimas padidėjo, pateikiama mažiau skundų ir jie veiksmingiau sprendžiami. Tačiau dar yra ką tobulinti apeliacinių sprendimų srityje, ypač dėl jų terminų. Be to, nepaisant platesnio elektroninio verslo priemonių naudojimo, greitis ir patikimumas galėtų būti didesnis. VRDT sukūrė kokybės valdymo sistemą, pristatė Paslaugų chartiją, jos tiksluose apibrėždama, ko gali tikėtis naudotojai, ir turi užmojų tapti visaverte e. organizacija[23].

Bendrijos prekių ženklų registracija derinama valstybėse narėse jau daugiau kaip 15 metų, o nacionalinių ir Bendrijos prekių ženklų teisės kartu egzistuoja jau daugiau kaip 10 metų. Nors akivaizdu, kad prekių ženklų sistema yra sėkminga, atėjo laikas atlikti jos bendrąjį vertinimą.

---

22 „Eurobrand2007“ studija, paskelbta http://study.eurobrand.cc/valueranking2007/.

23 Daugiau informacijos žr. VRDT interneto svetainėje http://oami.europa.eu/en/userscorner/default.htm.

Komisija įvertins bendrąjį Bendrijos ir nacionalinių prekių ženklų sistemų veikimą. Studijoje bus analizuojamas ES prekių ženklų sistemų poveikis suinteresuotosioms šalims – tai galėtų būti būsimos Bendrijos prekių ženklų sistemos apžvalgos ir stipresnio VRDT ir nacionalinių biurų bendradarbiavimo pagrindas.

3.3. Kitos pramoninės nuosavybės teisės

Bendrijos lygmeniu, be prekių ženklų, dar egzistuoja kitos pramoninės nuosavybės teisių sistemos. Bendrijos dizaino teisės[24] sistema pradėta taikyti 2003 m.; dabar, kai EB 2008 m. prisijungė prie Hagos susitarimo dėl pramoninio dizaino tarptautinės registracijos Ženevos akto, ši sistema yra apsaugos trečiosiose šalyse pagrindas. Nors nacionalinė dizaino teisė pakankamai suderinta Dizaino direktyva[25], priimtas pasiūlymas liberalizuoti atsarginių dalių rinką[26] užtikrintų nuoseklesnę sistemą bendrojoje rinkoje. Atsižvelgdama į tokius vykstančius pokyčius ir palyginti naują Bendrijos dizaino teisės sistemą, Komisija šiuo metu nenumato vertinti dizaino teisės sistemos.

Ilgiau veikiančioms Bendrijos apsaugos sistemoms priklauso geografinės nuorodos ir augalų veislių teisinė apsauga Bendrijoje. EB numato geografinių nuorodų registracijos sistemas vynui, žemės ūkio produktams ir maisto produktams pagal saugomą kilmės vietą ir saugomoms geografinėms nuorodoms, kurios taikomos ir spiritiniams gėrimams[27]. Šiomis sistemomis vartotojams užtikrinama, kad jie perka autentišką produktą, kuris yra atpažįstamas ar turi tam tikrą reputaciją dėl kilmės regiono. Geografinių nuorodų sistemų funkcijos ir tikslai skiriasi nuo prekių ženklų apsaugos. Tačiau abi sistemos padeda apsaugoti produktų pavadinimus nuo netinkamo naudojimo ir kopijavimo. Komisija šiuo metu atlieka *ex post* vertinimą, kaip apskritai nuo 1992 m. veikia žemės ūkio produktų sistema. Šios studijos dalyje aptariamas ryšys su prekių ženklais. 2008 m. Komisija taip pat paskelbs žaliąją knygą dėl žemės ūkio produktų kokybės politikos, kurioje su suinteresuotosiomis šalimis ketinama konsultuotis dėl produktų standartų, produkcijos reikalavimų ir kokybės schemų, įskaitant tolesnę geografinių nuorodų sistemų plėtrą. Be to, dar vienas klausimas, kurį svarsto Komisija – kaip palengvinti ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsaugą, kad ji būtų naudinga Europos ir trečiųjų šalių gamintojams.

Dėl augalų veislių teisinės apsaugos sistemos Bendrijos augalų veislių tarnyba, teikianti augalų veislių teisinę apsaugą, užsako savo vaidmens ir veiklos vertinimą. Po dabar atliekamo prekybos sėklomis ir augalų dauginimo medžiagomis *acquis* vertinimo, kuriame taip pat svarstomi ryšiai su augalų veislių teisinės apsaugos sistema, galėtų būti numatyta atlikti bendrąjį Bendrijos teisės aktų, kuriais reglamentuojama augalų veislių teisinė apsauga, vertinimą.

---

24 2001 m. gruodžio 21 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino, OL L 3, 2002 1 5, p. 1.

25 1998 m. spalio 13 d. Direktyva 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos, OL L 289, 1998 10 28, p. 2.

26 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos, pasiūlymas, COM(2004) 582 galutinis.

27 Apsauga egzistuoja pagal tris reglamentus, taikomus vynui (Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1493/1999, OL L 179, 1999 7 14, p. 1), spiritiniams gėrimams (Tarybos reglamentas (EB) Nr. 110/2008, OL L 39, 2008 2 13, p. 16) ir žemės ūkio ir maisto produktams (Tarybos reglamentas (EB) Nr. 510/2006, OL L 93, 2006 3 31, p. 12).

Komisija:

- 2008 m. paskelbs žaliąją knygą dėl žemės ūkio produktų kokybės politikos, į kurią bus įtrauktos ir geografinės nuorodos,

- atliks ne žemės ūkio produktų geografinių nuorodų apsaugos galimybių vertinimą, įskaitant viešąsias konsultacijas.

3.4. Pramoninės nuosavybės teisės ir konkurencija

Inovacijų ir ekonomikos augimo skatinimas – bendri pramoninės nuosavybės ir konkurencijos teisės tikslai. Stipri pramoninės nuosavybės teisių apsauga turėtų būti neatskiriama nuo griežto konkurencijos taisyklių taikymo.

Pramoninės nuosavybės teisių egzistavimas ir naudojimasis jomis savaime nėra nesuderinami su konkurencijos teise. Tik išskirtinėmis aplinkybėmis naudojimasis teisėmis gali būti EB konkurencijos taisyklių pažeidimas, visų pirma jei bendrovė yra dominuojanti ir dėl jos elgesio konkurencija tam tikroje rinkoje greičiausiai dings. Pirmosios instancijos teismas patvirtino aplinkybes, kai, pvz., atsisakymas suteikti licenciją gali būti neteisingas, būtent kai informacija, kurią suteikti atsisakoma, yra svarbi konkuruojant antrinėje rinkoje, kai konkurencija toje antrinėje rinkoje greičiausiai išnyks ir kai į rinką neleidžiama patekti naujiems produktams, kurių vartotojai pageidauja[28].

Vis svarbesnė pramoninės nuosavybės ir konkurencijos teisės sąveikos sritis – standartų nustatymas. Apskritai standartų nustatymas teigiamai veikia inovacijų ir ekonomikos plėtrą. Nepaisant to, siekiant išvengti galimo konkurencijos iškreipimo, standartus reikėtų nustatyti atvirai ir skaidriai[29]. Vienas iš iškreipimo pavyzdžių galėtų būti „patento pasala“, kai standartui svarbios patentuotos technologijos turėtojas gauna dirbtinai išpūstą savo patentuotos technologijos *ex post* (t. y. po to, kai nustatomas standartas) vertę dėl tyčinio savo patento slėpimo standarto nustatymo metu.

Standartus nustatančių organizacijų taisyklėse gali būti nurodyta pareiga *ex ante* (t. y. prieš nustatant standartą) atskleisti svarbių patentų paraiškas ir (arba) išduotus patentus arba pareiga pasiūlyti įsipareigojimus svarbių patentų licencijas suteikti sąžiningomis, pagrįstomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis[30]. Kai kurios įstaigos taip pat patvirtino taisykles, pagal kurias standartui galimai svarbių technologijų turėtojai deklaruoja didžiausią autorinį atlyginimą, kurį imtų, jei jų technologija būtų pasirinkta kaip standarto dalis. Komisija ragina Europos standartizacijos organizacijas veiksmingai įgyvendinti tokią politiką.

Taisyklės, kuriose reikalaujama *ex ante* nurodyti didžiausią autorinį atlyginimą, neturėtų būti naudojamos kaip priedanga neteisėtoms diskusijoms dėl kainų. Tačiau savaime jos nėra antikonkurencinės. Iš tikrųjų tinkamomis aplinkybėmis jos galėtų būti labai skatinančios

---

28 2007 m. rugsėjo 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas (didžioji kolegija), *Microsoft prieš Komisiją*, Byla T-201/04.

29 Komisijos pranešimas „Rekomendacijos dėl EB steigimo sutarties 81 straipsnio taikymo horizontalaus bendradarbiavimo susitarimams“, OL C 3, 2003 1 6, p. 2.

30 Bendrosios CEN, CENELEC ir ETSI bei Europos Komisijos ir Europos laisvosios prekybos asociacijos bendradarbiavimo gairės, pasirašytos 2003 m. kovo 28 d., OL C 91, 2003 4 16, p. 7.

konkurenciją ir leistų *ex ante* konkurenciją, pagrįstą ir technine verte, ir technologijos kaina. Esant tokiam scenarijui vartotojas bus galutinis naudos gavėjas, nes *ex ante* konkurencija neleistų nustatyti dirbtinai didelių *ex post* kainų. Tačiau, nepaisant to, apskritai konkurencinėje teisėje neturėtų būti numatyta konkreti standartus nustatančios įstaigos pramoninės nuosavybės politika – joje turėtų būti rekomenduojama, kurie elementai gali ir kurie negali būti antikonkurenciniai. Sektoriaus atstovai turi pasirinkti, kuri sistema geriausiai atitinka jų poreikius pagal tokius parametrus[31].

Komisija:

- pradės studiją, siekdama išnagrinėti intelektinės nuosavybės teisių ir standartų sąveiką skatinant inovacijas[32],

- pirmąjį 2009 m. ketvirtį priims konsultacinį dokumentą dėl informacijos ir komunikacijos technologijų (IKT) standartizacijos, kuriame bus nurodyta, kaip standartai yra susiję su pramoninės nuosavybės teisėmis tame sektoriuje.

4. PARAMA INOVACIJOMS MAŽOSIOSE IR VIDUTINĖSE ĮMONĖSE

Mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ)[33] sudaro 99 % visų įmonių ir sukuria 85 mln. darbo vietų Europoje. Sėkmingas pramoninės nuosavybės teisių naudojimas galėtų turėti didžiausios įtakos MVĮ klestėjimui. Tačiau MVĮ dažnai ne iki galo išnaudoja galimybes pasinaudoti pramoninės nuosavybės teisėmis[34]. Iš tyrimų matyti, kad jos mažiau naudojasi formaliomis pramoninės nuosavybės teisėmis ir labiau pasikliauja kitais apsaugos metodais, pvz., prekybos paslaptimis ar pranašumais rinkoje. Tai nepageidautina, kai taip yra dėl trūkstamų žinių ar menko palaikymo, ir akivaizdu, kad reikia imtis skubių strateginių veiksmų.

4.1. MVĮ galimybių naudotis pramoninės nuosavybės teisėmis gerinimas

Kaip formalių pramoninės nuosavybės teisių neturėjimo priežastį MVĮ dažnai nurodo dideles išlaidas. Skirtingai nuo prekių ženklų ir dizaino, MVĮ negali rinktis tarp nacionalinės ir Bendrijos tvarkos patentų srityje. 2008 m. gegužės 1 d. įsigaliojus Londono susitarimui[35], MVĮ bus lengviau pasinaudoti bendrąja rinka dėl sumažėjusių Europos patentų vertimo išlaidų[36]. Bet dar labai daug ką galima tobulinti įvedant ekonomišką prieinamą Bendrijos patentą[37] – to ir reikalavo MVĮ, kai su jomis buvo konsultuojamasi dėl Smulkiojo verslo akto[38]. Smulkiojo verslo akte viename iš dešimties principų nustatyta, kad ES ir valstybės narės turėtų raginti MVĮ labiau pasinaudoti bendrosios rinkos galimybėmis, be kita ko, įskaitant jų galimybes naudotis patentais ir prekių ženklais.

---

31 Pavyzdžiui, kai kuriomis aplinkybėmis, skatinant standartų paplitimą srityse, kuriose stiprus tinklinis poveikis, gali būti veiksmingos licencijos be autorinio atlyginimo.

32 „Kaip geriau panaudoti standartizaciją inovacijoms Europoje skatinti“, COM(2008) 133 galutinis.

33 2003 m. gegužės 6 d. Komisijos rekomendacija dėl labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių apibrėžimo, OL L 124, 2003 5 20, p. 36.

34 „Įgyvendinant Bendrijos Lisabonos programą – Augimą ir užimtumą skatinanti šiuolaikiška MVĮ politika“ COM(2005) 551 galutinis.

35 2000 m. spalio 17 d. susitarimas dėl EPK 65 straipsnio taikymo [2001] EPT OL 549.

36 Žr. http://www.epo.org/patents/law/legislative-initiatives/epc2000.html.

37 „Europos patentų sistemos stiprinimas“, COM(2007) 165 galutinis. Žr. II priedą ir nuorodas jame į Londono susitarimo ir Bendrijos patento sąnaudų ir naudos santykį.

38 http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sba_en.htm#aa

Kiti siūlyti sprendimai – MVĮ skirtos paskatos, kaip antai technikos lygio paieška ir subsidijos pirmosioms 10 patentinių paraiškų[39] – tai galėtų padidinti naudojimąsi pramoninės nuosavybės teisių apsauga. Ar išlaidų sumažinimas visoms MVĮ (pvz., sumažinant dokumentų tvarkymo mokestį[40]), tikslinės subsidijos[41] ar iniciatyvos mažinti pajamų iš pramoninės nuosavybės teisių licencijavimo apmokestinimą[42] būtų veiksmingesnės, galėtų parodyti tyrimas[43].

Komisija:

- toliau kurs veiksmingą, ekonomišką, labai geros kokybės ir teisiškai saugią Europos masto patentų sistemą, įskaitant Bendrijos patentą ir ES patentų jurisdikcinę sistemą,

- tirs, kaip būtų galima formuoti būsimo Bendrijos patento mokesčių struktūrą, kad būtų pagerintos MVĮ galimybės juo pasinaudoti.

Kol bus patvirtintas Bendrijos patentas, valstybės narės raginamos pagal Bendrijos valstybės pagalbos moksliniams tyrimams, taikomajai veiklai ir naujovių diegimui sistemą[44]:

- pasinaudoti nuostatomis, kuriomis remiamos pramoninės nuosavybės teisės,

- ieškoti būdų, kaip MVĮ galėtų geriau pasinaudoti teisėmis pagal šią sistemą, pvz., mažinti patento mokestį ar teikti mokesčių paskatas skatinant licencijavimo veiklą.

4.2. MVĮ galimybių naudotis ginčų sprendimo procedūromis gerinimas

MVĮ ištekliai, leidžiantys pradėti teisinius veiksmus, ypač patentų ginčų nagrinėjimą, dažnai yra riboti. Finansiškai prieinama, veiksminga ir patikima ES masto integruota patentų jurisdikcinė sistema būtų akivaizdi ir labai veiksminga teisės gynimo priemonė.

Dar vienas siūlomas sprendimas – patentų ginčų nagrinėjimo išlaidų draudimas. Naujausioje Komisijos studijoje[45] šia tema vertinamas kelių sistemų ekonominis pagrįstumas. Daroma išvada, kad ekonomiškai perspektyvi būtų tik privaloma sistema. Tačiau dėl šio rezultato dar abejojama naujausiame darbe dėl savanoriškų schemų sukūrimo. Todėl Komisija toliau stebės pokyčius šioje srityje.

---

39 http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/hearing/preliminary_findings_en.pdf

40 Pagal JAV patentų teisę mažosioms įmonėms gali būti 50 % sumažintas mokestis. Žr. http://www.uspto.gov/web/offices/pac/mpep/mpep_e8r6_appxl.pdf.

41 Pavyzdžiui, subsidijuojant pirmą kartą teikiamas patentines paraiškas (pvz., „OSEO Innovation“ *1er brevet service* Prancūzijoje arba INSTI MVĮ patentų veiksmai Vokietijoje) arba leidžiant vėlesnes subsidijas (pvz., „IPAS service“ Airijoje).

42 Kai kuriose šalyse leidžiama sumažinti pajamų iš patentų licencijavimo apmokestinimą.

43 Memorandumas dėl geresnio intelektinės nuosavybės teisių naudojimo MVĮ kliūčių panaikinimo. 2007 m. birželio mėn. Įmonių ir pramonės generalinio direktorato ataskaita, paskelbta http://www.proinno-europe.eu/NWEV/uploaded_documents/IPR_Expert_group_report_final_23_07_07.pdf.

44 OL C 323, 2006 12 30, p. 1.

45 „Galimas patentų ginčų nagrinėjimo išlaidų draudimo įvedimas“ (angl. *The possible introduction of an insurance against costs for litigation in patent cases*), *CJA Consultants Ltd*, http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/studies/pli_report_en.pdf, tolesnis tyrimas.

Alternatyvaus ginčų sprendimo mechanizmai, ypač mediacija, gali papildyti teisminę sistemą ir būtų perspektyvi alternatyva ir MVĮ, ir didesnėms bendrovėms, jei tokie mechanizmai būtų greiti, patikimi ir ekonomiški. Direktyvoje 2008/52/EB[46] numatyta mediacijos tarpvalstybiniuose ginčuose tvarka. Tokia tvarka pagerina galimybę spręsti ginčus dėmesį skiriant pagrindiniams ryšio tarp mediacijos ir civilinės bylos aspektams ir suteikiant naudingų mediacijos skatinimo priemonių. Komisija taip pat ragina taikyti griežtus mediacijos standartus vidaus ginčuose ir remia Europos mediatorių elgesio kodekso[47] naudojimą, kad pagerėtų mediacijos paslaugų kokybė ir padidėtų nuoseklumas.

Kartu su veikla, susijusia su Bendrijos patentu ir integruota patentų jurisdikcijos sistema, tiriama, ar byloms, kai nekyla pavojus patento galiojimui, nagrinėti nereikėtų Bendrijos lygiu įkurti patentų arbitražo ir mediacijos centro. Papildant alternatyvaus ginčų sprendimo galimybes patentų srityje už Bendrijos sistemos ribų, toks centras MVĮ galėtų užtikrinti artumą ir geresnį ginčų sprendimo prieinamumą. Centre būtų Bendrijos mediatorių ir arbitrų, kurie galėtų padėti šalims spręsti ginčus, sąrašas. Nors alternatyvus ginčų sprendimas nebūtų privalomas, integruotos patentų jurisdikcijos sistemos teisėjas su šalimis išnagrinėtų galimybę spręsti ginčą arbitražo ir mediacijos centre.

Komisija

- ištirs, kaip būtų galima toliau skatinti ir palengvinti mediaciją ir arbitražą atsižvelgiant į vykstantį darbą ES masto patentų ginčų nagrinėjimo sistemoje.

Valstybės narės

- raginamos, vykdant Lisabonos strategiją, teikti pakankamą paramą MVĮ, kad šios galėtų užtikrinti savo pramoninės nuosavybės teisių vykdymą.

4.3. Kokybiška parama MVĮ pramoninės nuosavybės teisių valdymo srityje

Nepaisant didelio skaičiaus valstybės finansuojamų tarnybų Europoje, kurios teikia paramą MVĮ, tik nedaugelis gali būti vadinamos puikiai veikiančiomis, nors yra kelios geros programos[48]. Pramoninės nuosavybės teisės per visą gyvavimo ciklą kartu su kitu intelektiniu turtu turėtų būti įtrauktos į bendrovių verslo planus. Kokybiška parama MVĮ pramoninės nuosavybės teisių valdymo srityje turėtų būti pritaikyta jų individualiems poreikiams. Tam reikia suderinti techninę, teisinę ir verslo kompetenciją – o tai retai pasitaiko. Tam, kad verslo konsultavimo bendruomenėms būtų skleidžiamos žinios, pagal *ip4inno* „mokyti mokytoją“ iniciatyvą[49] rengiami instruktoriai, kurių specializacija – intelektinės nuosavybės teisės. MVĮ paramos tarnybos taip pat galėtų geriau pasinaudoti savo pačių kompetencija. Kartu dirbdami nacionaliniai patentų biurai ir technologijų plėtros tarnybos gali sukurti sinergiją sujungdami techninę ar teisinę ir verslo kompetenciją. *IP-Base* projekto tikslas – skatinti naujų informavimo veiksmų ir paramos tarnybų kūrimą. Jis pagrįstas nacionalinių patentų biurų ir vietos inovacijų struktūrų bendradarbiavimu, įskaitant Europos įmonių tinklą.

---

46 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/52/EB dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų, OL L 136, 2008 5 25, p. 3.

47 Žr. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.htm.

48 Nacionalinių ir regioninių paramos MVĮ intelektinės ir pramoninės nuosavybės srityje tarnybų vertinimas skelbiamas http://www.proinno-europe.eu/admin/uploaded_documents/Benchmarking-Report-SME.pdf.

49 Žr. http://www.proinno-europe.eu/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=63&parentID=54.

Europos MVĮ, kad išliktų ir klestėtų, vis labiau reikia veikti rinkose už ES ribų. Griežta intelektinės nuosavybės teisių apsauga labai svarbi MVĮ, kad jos galėtų iki galo pasinaudoti naujomis prekybos galimybėmis. Komisija didins pagalbą bendrovėms trečiosiose šalyse. Pavyzdžiui, Kinijoje įsteigta intelektinės nuosavybės teisių pagalbos tarnyba, kad įmonėms teiktų konsultacijas intelektinės nuosavybės teisių srityje, įskaitant ir tų teisių vykdymo užtikrinimą. Šis bandomasis veiksmas bus vertinamas, siekiant nustatyti, ar tokia parama turėtų būti tęsiama ilgesnį laiką, plečiama ar iš dalies keičiama, kad atitiktų būsimus MVĮ poreikius.

Komisija

- įvertins Kinijoje veikiančią intelektinės nuosavybės teisių pagalbos tarnybą, siekdama, kad trečiosiose šalyse veiktų MVĮ skirtos kuo geresnės intelektinės nuosavybės teisių pagalbos tarnybos, taip pat siekdama įvertinti galimybę tęsti ir plėsti paramą.

Valstybės narės raginamos

- geriau informuoti visas įmones ir mokslo darbuotojus, įskaitant MVĮ, apie intelektinio turto valdymą.

5. INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ VYKDYMO UŽTIKRINIMAS. KOVA SU KLASTOJIMU IR PIRATAVIMU

Inovacijų intelektinės nuosavybės apsaugai turi būti nustatyti veiksmingi teisių vykdymo užtikrinimo mechanizmai. Klastojimo ir piratavimo mastai jau kelia nerimą, daro didžiulį poveikį inovacijoms, ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui ES ir didina pavojų Europos gyventojų sveikatai ir saugumui. Apskaičiuota, kad visame pasaulyje tarptautinės prekybos klastotėmis ir piratiniais produktais 2005 m. apimtis buvo 200 mlrd. USD[50]. Klastojimas ir piratavimas yra milžiniško masto ir manoma, kad jis auga absoliučia verte ir proporcingai pasaulio BVP augimui pagal tarptautinės prekybos tendencijas. Todėl labai reikia sustiprinti veiksmus ir ES, ir trečiosiose šalyse, kad būtų apsaugotos Europos bendrovės ir jų investicijos į inovacijas.

5.1. Veiksmingas teisių vykdymo užtikrinimas taikant Bendrijos teisės aktus

Bendrojoje rinkoje svarbiausias ES ginklas kovojant su klastojimu ir piratavimu – Teisių gynimo direktyva[51]. Siekiant nustatytų tikslų būtina ją tinkamai perkelti į nacionalinę teisę ir taikyti praktiškai. Komisija padeda koordinuoti valstybių narių įgyvendinimo ataskaitas, kurias reikia pateikti iki 2009 m. balandžio 29 d.

Baudžiamosios teisės priemonės kai kuriais atvejais taip pat yra priemonė intelektinės nuosavybės teisių vykdymui užtikrinti. Skirtingas baudžiamųjų procedūrų ir nuobaudų įgyvendinimas lemia nevienodą apsaugą teisių turėtojams. Komisija ir toliau mano, kad valstybės narės turi įgyvendinti veiksmingas baudžiamosios teisės priemones.

---

50 Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija „Ekonominis klastojimo ir piratavimo poveikis“ (angl. *The Economic Impact of Counterfeiting and Piracy*), 2007 6 4, DSTI/IND(2007)9/PART4/REV1.

51 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, OL L 157, 2004 4 30, p. 16.

Jei teismas nustato, kad intelektinės nuosavybės teisės pažeistos, užtikrinimas, kad sprendimas ar nutartis būtų vykdoma, neturėtų kelti sunkumų teisių turėtojui. Komisija svarsto, kaip būtų galima supaprastinti teisių vykdymo užtikrinimą skirtingose valstybėse narėse, tai įtraukiant į reglamento „Briuselis I“[52] persvarstymą. Vienas iš numatytų elementų – *exequatur* reikalavimo[53], kaip kitoje valstybėje narėje priimto sprendimo vykdymo prielaidos, panaikinimas.

Komisija: *- užtikrins visišką Teisių gynimo direktyvos 2004/48/EB perkėlimą į nacionalinę teisę ir veiksmingą taikymą,* *- apsvarstys, kaip būtų galima pagerinti sprendimų vykdymo užtikrinimą tarp valstybių, kiek tai susiję su reglamento „Briuselis I“ persvarstymu.*

5.2. Pasienio iniciatyvos

Bendrijos pasienyje prekės, kurios, kaip įtariama, pagamintos pažeidžiant intelektinės nuosavybės teises, gali būti konfiskuojamos pagal muitinės teisės aktus[54]. Kad ši praktika būtų veiksminga, intelektinės nuosavybės teisių turėtojai turi pakankamai bendradarbiauti su muitine ir keistis duomenimis, kurie leistų muitinei sėkmingai nustatyti įtariamas siuntas. Toks bendradarbiavimas – tai vienas iš Komisijos 2005 m. spalio mėn. priimto[55] ir Tarybos patvirtinto muitinių atsako kovojant su klastojimu ir piratavimu veiksmų plano ramsčių. Komisija greitai pateiks jo įgyvendinimo rezultatus ir ketina vėliau, remdamasi pirmojo plano sėkme, pateikti naują muitinės veiksmų planą. Siekiant pagerinti saugos ir saugumo kontrolę, naujausiuose Muitinės kodekso pakeitimuose siūlomos naujos priemonės, kaip greitai skleisti informaciją apie didelį pavojų keliančias prekes. Tokias priemones reikėtų iki galo išnaudoti.

Atvejų, kuriuos muitinė išnagrinėjo ir kurie yra susiję su klastotėmis ir piratiniais produktais, skaičius 2007 m. padidėjo iki daugiau kaip 43 000, t. y. daugiau kaip 15 %[56]. Muitinės teisės vykdymo veiksmai davė svarbių rezultatų, bet akivaizdu, kad taip problema sprendžiama tik iš dalies. Labai svarbu, kad tie veiksmai būtų vykdomi kartu su veiksmais, užkertančiais kelią prekių, kurios pagamintos pažeidžiant intelektinės nuosavybės teises, platinimui ir galiausiai – gamybai. Be to, pripažįstama, kad labai svarbus tolesnis bendradarbiavimas su muitinėmis tų prekių gamybos šalyse. Tuo tikslu su Kinijos valdžios institucijomis sudaromas bendras muitinių veiksmų planas kovojant su klastojimu ir piratavimu. Toks planas turėtų būti baigtas 2008 m.

---

52 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OL L 12, 2001 1 16, p. 1.

53 Jei taikomas *exequatur* reikalavimas, vienoje valstybėje narėje priimtas sprendimas, kuris turi būti vykdomas toje valstybėje narėje, turi būti vykdomas kitoje valstybėje narėje, jei jis yra paskelbtas ten vykdytinas.

54 2003 m. liepos 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003 dėl muitinės veiksmų, atliekamų su prekėmis, kurios, kaip įtariama, pagamintos pažeidžiant tam tikras intelektinės nuosavybės teises, ir priemonių, kurių turi būti imamasi prekių atžvilgiu nustačius, kad jos pagamintos pažeidžiant tokias teises, OL L 328, 2004 10 30, p. 16.

55 „Muitinių atsakas į naujausias padirbinėjimo ir piratavimo tendencijas“, COM(2005) 479 galutinis.

56 Žr. http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics2007.pdf.

Kartu kova su Europos bendrovių patentuotų produktų klastojimu ir kopijavimu būtų veiksmingesnė nustačius suvienodintą Bendrijos patentą, kuriame būtų numatyta visiška geografinė apsauga nepaliekant jokių spragų. Tai padėtų užkirsti kelią klastočių patekimui į Europos bendrąją rinką ir palengvintų jų konfiskavimą muitinėse prie visų ES išorės sienų, taip pat jų pašalinimą iš rinkos, kai klastotės kokiu nors būdu patenka į platinimo kanalus.

Komisija:

- sieks užtikrinti, kad teisių turėtojai ir muitinės galėtų visiškai naudotis informacijos mainų priemonėmis, kad nustatytų didelį pavojų keliantį klastočių judėjimą,

- parengs naują muitinių atsako į naujausias padirbinėjimo ir piratavimo tendencijas veiksmų planą,

- su Kinijos muitine 2008 m. parengs bendrą kovos su klastojimu ir piratavimu veiksmų planą.

5.3. Papildomi veiksmai, išskyrus teisės aktų taikymą

Veiksmingam vykdymui užtikrinti reikia gerinti Komisijos ir valstybių narių, įvairių nacionalinių institucijų valstybėse narėse ir viešojo bei privačiojo sektorių tinklus. Taip pat reikia gerinti informavimą apie klastojimo ir piratavimo žalą. Vartotojams suklastotos prekės kartais asocijuojasi su pigiais drabužiais ir prabangos prekėmis, bet jie nežino apie pavojus, kuriuos sveikatai ir saugumui kelia vaistų, asmens priežiūros gaminių, elektroninių sudedamųjų dalių ir motorinių transporto priemonių sudedamųjų dalių klastotės. Be to, nedaug žinoma apie suklastotų prekių ryšį su mokesčių slėpimu, pinigų plovimu, narkotikų karteliais, sukarintomis organizacijomis, organizuotomis nusikalstamomis grupuotėmis ir vaikų darbu. Švietimo ir informavimo apie autorių teisių svarbą galimybei pasinaudoti tam tikru turiniu idėja labai palaikoma kaip priemonė kovojant su piratavimu[57]. Jei visuomenė visiškai netoleruotų intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų, tai padėtų pagerinti teisių vykdymo užtikrinimą teisių turėtojams, įskaitant MVĮ[58].

Tam, kad patobulėtų informacijos rinkimo tinklai, Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis ir nagrinės, kaip būtų galima veiksmingiau rinkti ir dokumentuoti informaciją apie nelegalią veiklą. Valstybėje narėje koordinavimas tarp pagrindinių veikėjų, įskaitant muitinę, policiją, prekybos standartų tikrinimo pareigūnus, prokurorus, intelektinės nuosavybės biurus ir teismus, gali pagerėti dalijantis gerąja patirtimi. Tarp valstybių narių galėtų būti sukurtas veiksmingas administracinio tarpvalstybinio bendradarbiavimo tinklas, kuris palengvintų greitus informacijos mainus. Toks tinklas galėtų būti kuriamas naudojantis esamomis sistemomis, kaip antai vidaus rinkos informacinė sistema[59], kuri galėtų būti naudojama informacijai apie suklastotas prekes skleisti.

Glaudesnis viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimas taip pat gali pagerinti teisių vykdymo užtikrinimą. Komisija išnagrinės, kokiu mastu būtų galimi sektoriaus vidaus

---

57 „Kūrinių platinimas prijungties režimu bendrojoje rinkoje“, COM(2007) 836 galutinis.

58 Klastojimo poveikis ES MVĮ ir įvairių viešųjų ir privačių intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo iniciatyvų ir išteklių apžvalga (angl. *Effects of counterfeiting on EU SMEs and a review of various public and private IPR enforcement initiatives and resources*), paskelbta http://www.ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/doc/Counterfeiting_Main%20Report_Final.pdf.

59 Žr. http://ec.europa.eu/idabc/en/document/5378/5637.

veiksmai ES lygmeniu, kad būtų užkirstas kelias didelio masto nelegaliam autorių teisių saugomos medžiagos atsisiuntimui, nustatant pusiausvyrą tarp poreikio apsaugoti asmens duomenis ir poveikio, kurį kūrinių sektoriui turi laikmenų dalijimosi interneto svetainės. Taip pat, siekiant panaikinti prekybą suklastotais gaminiais internete, būtų galima siekti ES masto suinteresuotųjų šalių susitarimo.

Komisija:

- apsvarstys galimą poveikį, kurį tolesnė informavimo veikla gali turėti kintančiam visuomenės supratimui apie klastotes ir piratines prekes ir Europos, ir valstybių narių lygmeniu,

- išnagrinės, kaip galima pagerinti informacijos rinkimą, kad būtų galima parengti išsamius dokumentus, kaip pagrindą geresniems tiksliniams vykdymo užtikrinimo veiksmams,

- dirbs, kad pagerėtų visų kovoje su klastojimu ir piratavimu dalyvaujančių veikėjų bendradarbiavimas atskirose valstybėse narėse, kad nacionaliniai veiksmai būtų veiksmingesni,

- tirs galimybes kurti veiksmingą valstybių narių administracinio bendradarbiavimo tinklą, kad būtų galimi veiksmai visos Europos mastu,

- veiks, kad palengvintų viešojo ir privačiojo sektorių susitarimus kovojant su intelektinės nuosavybės pažeidimais,

- sieks skatinti sektoriaus vidaus susitarimus ES lygmeniu, kad sumažėtų interneto veikla, susijusi su piratavimu ir suklastotų prekių pardavimu.

Valstybės narės raginamos, įgyvendinant Lisabonos strategiją, teikti teisės vykdymo užtikrinimo institucijoms pakankamą informaciją ir išteklius, kad šios galėtų konstruktyviai bendradarbiauti su teisių turėtojais kovodamos su intelektinės nuosavybės pažeidimais.

6. TARPTAUTINĖ VEIKLA

6.1. Prekių ženklų teisės reforma

2006 m. PINO (angl. WIPO) Singapūro sutartis dėl prekių ženklų įstatymų[60] pagrįsta 1994 m. Sutartimi dėl prekių ženklų įstatymų, ja siekiama sukurti šiuolaikišką ir dinamišką tarptautinę administracinių prekių ženklų registravimo procedūrų derinimo sistemą. Sutartyje numatyti nauji komunikacijų technologijos pokyčiai, su terminais susijusios lengvatinės priemonės, aiškiai pripažįstami netradiciniai matomi prekių ženklai ir nematomi prekių ženklai, kaip antai garso ir skonio ženklai. Sutartyje nustatytos specialios priemonės, leidžiančios teikti besivystančioms šalims techninę pagalbą, kad jos galėtų visiškai pasinaudoti sutarties nuostatomis. Europos pramonei sutarties įgyvendinimas gali būti naudingas tik tuomet, jei ją ratifikuotų ar prie jos prisijungtų ES valstybės narės ir EB.

[60] Žr. http://www.wipo.int/treaties/en/ip/singapore/.

Komisija parengs pagrindą EB prisijungti prie Singapūro sutarties dėl prekių ženklų įstatymų ir ragina valstybes nares ratifikuoti šią sutartį.

6.2. Patentų reformos darbotvarkė

Patentų įstatymų suderinimas galėtų palengvinti sąlygas Europos bendrovėms patentuoti savo išradimus už ES ribų. Nuo 1970 m. Patentinės kooperacijos sutartyje[61] siūlomas pasaulinės patentų apsaugos būdas teikiant vienintelę tarptautinę paraišką. 2000 m. Patentų teisės sutartyje[62] didžia dalimi suderinti formalumų įstatymai, bet bandant susitarti dėl Materialinės patentų teisės sutarties padaryta maža pažanga. Besivystančios šalys atkreipė dėmesį, kad patentų sistemoje turėtų būti tinkamai atsižvelgiama į jų interesus. Bet ir tarp pramoninių šalių patentų sistemų yra didelių skirtumų. JAV patento nuosavybės teisė suteikiama pirmajam asmeniui, padariusiam išradimą, o Europoje nuosavybės teisė suteikiama asmeniui, kuris pirmas pateikė patentinę paraišką. Kiti skirtumai – atidėjimo laikotarpis JAV iki paraiškos pateikimo, kai galima atskleisti informaciją nedarant įtakos vėliau pateiktai paraiškai, be to, nėra įpareigojimo skelbti visas JAV patvirtinimo laukiančias paraiškas praėjus 18 mėnesių po jų pateikimo ar pirmumo dienos. Transatlantinėje ekonomikos taryboje Komisija bendradarbiaus su ES valstybėmis narėmis, kad rastų būdą suderinti patentų įstatymus tarptautiniu mastu.

Esminis patentų įstatymų suderinimas supaprastintų patentų nagrinėjimą, leistų patentų biurams lengviau vykdyti bendrą veiklą ir galiausiai galėtų paskatinti abipusį skirtingų biurų suteiktų patentų pripažinimą. Europa privalo užtikrinti, kad aukštos kokybės patentabilumo reikalavimai taptų daugiašalių sistemų dalimi.

Komisija bendradarbiaus su ES valstybėmis narėmis dėl tarptautinio patentų įstatymų suderinimo, vesdama derybas dėl Materialinės patentų teisės sutarties ir dalyvaudama Transatlantinėje ekonomikos taryboje.

6.3. Intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimas trečiosiose šalyse

ES įmonėms rūpestį kelia vis didesnis neteisėtas intelektinės nuosavybės teisių, kurios yra pagrindinis konkurencinis pranašumas, pasisavinimas trečiosiose šalyse. Komisija, atsižvelgdama į 2004 m. intelektinės nuosavybės teisių vykdymo trečiosiose šalyse strategiją[63], pabrėžė poreikį stiprinti intelektinės nuosavybės teisių vykdymo veiklą ir bendradarbiavimą su tam tikromis prioritetinėmis šalimis[64], nustatytomis remiantis atskiru tyrimu[65], kuris bus nuolat atnaujinamas. Veiksmai su prioritetinėmis šalimis, be kita ko, yra bendradarbiavimo su panašaus požiūrio šalimis stiprinimas, dialogai intelektinės nuosavybės teisių klausimais, techninės pagalbos išteklių perkėlimas teisių vykdymui užtikrinti ir informuoti apie intelektinės nuosavybės teisių problemas ES bendrovėse, veikiančiose tose šalyse. Dvišaliu lygmeniu į visus aptariamus prekybos susitarimus įtraukiamas specialus intelektinės nuosavybės teisių skyrius. Per reguliavimo konvergenciją tuose susitarimuose turėtų būti pasiekta veiksminga intelektinės nuosavybės teisių apsauga bei vykdymas ir papildomai paaiškinti tarptautiniai įsipareigojimai.

---

61 Žr. http://www.wipo.int/treaties/en/registration/pct/.

62 Žr. http://www.wipo.int/treaties/en/ip/plt/index.html.

63 OL C 129, 2005 5 26, p. 3.

64 „Globalioji Europa. Konkuravimas pasaulyje. ES augimo ir darbo vietų kūrimo strategijos dalis“, COM(2006) 567 galutinis.

65 http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/intell_property/survey2006_en.htm

Daugiašaliu mastu įvairiuose forumuose, kaip antai PPO/TRIPS Taryba, G8 (Heiligendamo procesas), OECD ir PINO, atsirado naujų teisių vykdymo užtikrinimo iniciatyvų. Naujausias pasiūlymas stiprinti tarptautinę intelektinės nuosavybės teisių sistemą – kovos su klastojimu prekyboje susitarimas. Šia jungtine JAV ir Japonijos iniciatyva siekiama tarptautinio susitarimo dėl kovos su intelektinės nuosavybės teisių pažeidimais. Joje apibrėžiamos trys pagrindinės susitarimo sritys: tarptautinis bendradarbiavimas, pirmiausia muitinės ir kitų teisių vykdymo užtikrinimo tarnybų, teisių vykdymo užtikrinimo sistemos stiprinimas didinant kompetenciją ir įstatymų sistemos. Atsižvelgdama į suderintų veiksmų potencialą, Komisija dirba remdamasi derybų mandatu, kad pasiektų oficialų susitarimą.

Komisija:

- reguliariai vykdys intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo veiklos už ES ribų tyrimą,

- sieks veiksmingos intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ir vykdymo užtikrinimo dvišaliuose prekybos susitarimuose,

- stiprins teisių vykdymo užtikrinimo veiklą ir bendradarbiavimą trečiosiose šalyse per reguliavimo dialogus, visų pirma su tomis trečiosiomis šalimis, kuriose klastojimas ir piratavimas yra didelio masto,

- dirbs siekdama daugiašalio kovos su klastojimu prekybos susitarimo.

6.4. Plėtros klausimai

Pastaraisiais metais tarptautinėse diskusijose daug dėmesio skirta pramoninei nuosavybei besivystančiame pasaulyje ir kaip ji galėtų veikti kaip socialinės, aplinkos apsaugos, ekonominės ir kultūrinės plėtros priemonė. 2007 m. PINO sudarytas Nuolatinis plėtros ir intelektinės nuosavybės komitetas galėtų atlikti pagrindinį vaidmenį siekiant derybų pažangos. Dar vienas pavyzdys – PSO *ad hoc* tarpvyriausybinė visuomenės sveikatos, inovacijų ir intelektinės nuosavybės darbo grupė, kuri neseniai parengė pasaulinę strategiją[66], kuria siekiama pagerinti galimybę gauti vaistų ir spręsti didėjančią negydomų ligų problemą, visų pirma besivystančiose šalyse. ES toliau atlieka pagrindinį vaidmenį pramoninės nuosavybės iniciatyvose, skirtose padėti besivystančioms ir mažiausiai išsivysčiusioms šalims.

Atsižvelgiant į Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją, 2007 m. Balio veiksmų plane[67] nustatytas intelektinės nuosavybės teisių politikos ir aplinkos pritaikymo technologijų perdavimui ryšys. ES pasirengusi dalyvauti diskusijose dėl galimo šalutinio poveikio, kuris gali stabdyti besivystančių šalių pažangą kovojant su klimato kaita.

PINO tarpvyriausybiniame intelektinės nuosavybės, genetinių išteklių, tradicinių žinių ir folkloro komitete (angl. IGC) Europos bendrija 2004 m. pateikė pasiūlymą nustatyti privalomą reikalavimą, kad patentinėse paraiškose būtų nurodomas bet kokių genetinių išteklių ir susijusių tradicinių žinių, naudojamų patentinėje paraiškoje, šaltinis ar kilmė[68]. Toks reikalavimas galėtų padėti vietos bendruomenėms, kurių kilmės yra tie genetiniai ištekliai ir tradicinės žinios, leisti patikrinti atitiktį prieigos bei dalijimosi nauda taisyklėms, kad būtų dalijamasi patentų komercinio naudojimo teikiama nauda ir padedama patentų

---

66 http://www.who.int/phi/documents/POAWhitePaper.pdf.

67 Žr. http://unfccc.int/meetings/cop_13/items/4049.php.

68 Žr. http://www.wipo.int/tk/en/genetic/proposals/european_community.pdf.

biurams nagrinėti tokių išradimų naujumą. Todėl Komisija toliau remia pastangas siekti priimti pasiūlymą ir atkreipia dėmesį, kad kai kurių valstybių narių patentų įstatymuose yra nuostatų dėl biologinės medžiagos geografinės kilmės atskleidimo patentinėse paraiškose.

Pagal 2001 m. PPO priimtą Dohos deklaraciją[69] ir vėlesnius sprendimus[70] iš dalies keisti TRIPS susitarimą 2006 m. gegužės mėn. ES priėmė reglamentą dėl patentų, susijusių su farmacijos produktų, eksportuojamų į šalis, turinčias problemų visuomenės sveikatos srityje, gamyba, priverstinio licencijavimo[71]. ES ratifikuotas 2005 m. Protokolas, kuriuo iš dalies keičiamas TRIPS susitarimas – svarbus įsipareigojimas šioje srityje.

Komisija aktyviai dalyvaus tarptautinėse diskusijose, kuriomis siekiama padėti besivystančioms šalims išnaudoti savo pramoninės nuosavybės teisių potencialą.

7. IŠVADOS

Siekiant pašalinti dabartinės pramoninės nuosavybės teisių sistemos trūkumus, kad būtų galima kuo labiau pasinaudoti Europos inovacijų diegimo potencialu ir konkurencingumu, reikia integruotų veiksmų. Patentų srityje vien tik Bendrijos patentas būtų pagrindinė priemonė problemoms, susijusioms su išradimų apsauga (pvz., išlaidos ir sudėtingumas), kurias Europoje patiria išradėjai ir įmonės, spręsti. Be to, integruota ES masto jurisdikcijos sistema galėtų iš esmės pagerinti teisių turėtojų ir trečiųjų šalių galimybes spręsti ginčus ir padidinti teisinį tikrumą. Todėl labai svarbu, kad tų tikslų būtų kuo skubiau siekiama.

Priėmus dar nepriimtus teisės aktų pasiūlymus, Bendrijos mastu bus įtvirtinta pagrindinių pramoninės nuosavybės teisių apsaugos sistema. Tačiau sistemos aspektus dar reikės vertinti laikui bėgant, kad būtų užtikrintas jų optimalus veiksmingumas. Be to, reikia svarbių papildomų veiksmų, kad būtų palaikoma teisinė sistema, siekiant užtikrinti visų sektorių ir dydžių Europos įmonių, išradėjų ir mokslinių tyrimų organizacijų stiprias vykdomas teises, kad būtų galima visiškai pasinaudoti pasaulio žinių ekonomikos galimybėmis.

Šiame komunikate daugiausia nustatomi Bendrijos masto veiksmai. Tačiau jis skirtas skatinti tolesnį valstybių narių bei visuomenės suinteresuotųjų šalių dialogą ir veiksmus. Čia valstybės narės turi kurti strategijas pagal savo kompetenciją. Be to, išradėjai, mokslinių tyrimų organizacijos ir MVĮ turi daugiau išmanyti apie pramoninės nuosavybės teisių potencialą, kad galėtų priimti informacija pagrįstus sprendimus. Įmonės, kurios naudojasi formaliomis pramoninės nuosavybės teisėmis, apskritai turėtų jas įtraukti į bendrąją verslo strategiją. Todėl atsakomybė už viso potencialo, kurį Europos ekonomikai gali suteikti pramoninės nuosavybės teisės, išnaudojimą yra bendra.

---

69 Žr. http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_trips_e.htm.

70 Žr. http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/implem_para6_e.htm ir http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/wtl641_e.htm.

71 2006 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 816/2006 dėl patentų, susijusių su farmacijos produktų, eksportuojamų į šalis, turinčias problemų visuomenės sveikatos srityje, gamyba, priverstinio licencijavimo, OL L 157, 2006 6 9, p. 1.